

Отже, проведене дослідження дає змогу зробити загальний висновок, що з метою забезпечення стабільності розвитку банківської системи України потрібне подальше вдосконалення ресурсної бази банківських установ, а саме: забезпечення розширення використання вітчизняними банками коштів населення та домашніх господарств як основного джерела строкових фінансових ресурсів, оскільки такі ресурси є стабільними і прогнозованими (за умови відсутності політичних потрясінь), а також характеризуються високою швидкістю та відносно невеликою вартістю залучення і оформлення. Тому можна з упевненістю стверджувати, що строкові депозити, особливо в умовах нестабільності на зовнішніх фінансових ринках, залишаються основним і надійним джерелом ресурсів банку та забезпечують стабільне здійснення його фінансово-економічної діяльності.

Список використаних джерел

1. Основні показники діяльності банків України [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://bank.gov.ua>
2. Фролов С.М. Банківська справа і основи митного регулювання в Україні: теорія та практика: навч. посіб. / С.М. Фролов. – К.: Університетська книга, 2004. – 368 с.

3. Васюренко О.В. Банківський менеджмент / О.В. Васюренко. – К.: Академія, 2001. – 320 с.

4. Васюренко О. Ресурсний потенціал комерційного банку / О. Васюренко, І. Федосік // Банківська справа. – 2002. – № 1. – С. 58–64.

5. Абралава Н.А. Депозитний потенціал комерційного банку / Н.А. Абралава // Вісник Української академії банківської справи. – 2004. – № 2 (17). – С. 62–66.

6. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121–III [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

7. Єпіфанов А.О. Операції комерційних банків: навч. посіб. / А.О. Єпіфанов, Н.Г. Маслак, І.В. Сало. – Суми: Університетська книга, 2007. – 523 с.

8. Аналіз банківської діяльності: підручник / [А.М. Герасимович, І.М. Парасій–Вергуненко, В.М. Кочетков та ін.]; за заг. ред. д-ра економ. наук, проф. А.М. Герасимовича. – К.: КНЕУ, 2010. – 599 с.

9. Банківські операції: підручник – 3-тє вид., перероб. і доп. / [А.М. Мороз, М.І. Савлук, М.Ф. Пуховкіна та ін.]; за заг. ред. д-ра економ. наук, проф. А.М. Мороза. – К.: КНЕУ, 2008. – 608 с.

10. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент у банку: підручник. – 2-ге вид., доп. і перероб. / Л.О. Примостка. – К.: КНЕУ, 2004. – 468 с.

11. Роуз П.С. Банковский менеджмент / П.С. Роуз. – [пер. с англ.] – М.: Дело ЛТД, 1995. – 768 с.

А.О. ЗАЙНЧОВСЬКИЙ,
д.е.н., професор, Національний університет харчових технологій,
Т.М. ІВАНЮТА,
к.е.н., доцент, Національний університет харчових технологій

Оцінка ефективності системи фінансово-економічної безпеки підприємств харчової промисловості та обґрунтування управління можливими наслідками загроз і використання можливостей

У сучасних умовах господарювання успішність ведення бізнесу багато в чому залежить від ефективної системи фінансово-економічної безпеки підприємства.

На сучасному етапі науковцями та практиками пропонуються методи оцінки ефективності стану безпеки підприємства і не приділяється увага оцінюванню саме системи безпеки.

Оскільки створення системи фінансово-економічної безпеки та налагодження її функціонування вимагає тривалого часу, затрат коштів та індивідуального підходу, передбачається окремо розраховувати показники «ефективності створення» та «ефективності функціонування».

Якщо за певних умов неможливо кількісно оцінити ймовірні збитки від реалізації загроз або прибутки від використання можливостей та величину необхідних ресурсів для здійснення дій, пропонуємо застосування матриці для обґрунтування управління можливими наслідками.

Ключові слова: економічна безпека, підприємство, харчова промисловість.

А.А. ЗАЙНЧОВСКИЙ,
д.э.н., профессор, Национальный университет пищевых технологий,
Т.Н. ИВАНЮТА,
к.э.н., доцент, Национальный университет пищевых технологий

Оценка эффективности системы финансово-экономической безопасности предприятий пищевой промышленности и обоснование управления возможными последствиями угроз и использования возможностей

В современных условиях хозяйственной деятельности успешность ведения бизнеса во многом зависит от эффективной системы финансово-экономической безопасности предприятия.

На современном этапе учеными и практиками предлагаются методы оценки эффективности состояния безопасности предприятия и не уделяется внимание оцениванию именно системы безопасности.

Поскольку создание системы финансово-экономической безопасности и налаживания ее функционирования требует длительного времени, затрат средств и индивидуального подхода, предусматривается отдельно рассчитывать показатели «эффективности создания» и «эффективности функционирования».

Если при определенных условиях невозможно количественно оценить вероятные убытки от реализации угроз или прибыли от использования возможностей и величину необходимых ресурсов для осуществления действий, предлагаем применение матрицы для обоснования управления возможными последствиями.

Ключевые слова: экономическая безопасность, предприятие, пищевая промышленность.

A. ZAINCHKOVSKIY,
Dr.e.s., National University of Food Technologies,
T. IVANIUTA,
k.e.s., National University of Food Technologies

Estimation of efficiency of economic security system of food industry enterprises and ground of management possible consequences of threats and use of possibilities

In the modern terms of economic activity success of conduct of business in a great deal depends on the effective system of economic security of enterprise.

On the modern stage research workers and practices are offer the methods of estimation of efficiency of the state of safety of enterprise and attention an evaluation exactly of the system of economic security is not spared.

As creation of the system of economic security and adjusting of its functioning requires great while, expenses of facilities and individual approach, it is foreseen separately to expect the indexes of «efficiency of creation» and «efficiency of functioning».

If at certain terms it is impossible in number to estimate credible losses from realization of threats, or arrived from the use of possibilities, and size of necessary resources for realization of actions, offer application of matrix for the ground of management possible consequences.

It is expedient to choose criteria: at the estimation of threats – a degree of negative influence is on activity of enterprise, expense of resources, on avoidance of influence of threat; at the estimation of possibilities – a degree of positive influence is on activity of enterprise, expense of resources, on the use of possibility.

Keywords: economic security, enterprise, food industry.

Постановка проблеми. Створення системи фінансово-економічної безпеки (СФЕБ) на підприємствах харчової промисловості покликане підвищити конкурентоспроможність та покращити роботу підприємства в цілому, шляхом забезпечення уникнення негативних наслідків дестабілізуючих факторів, виявлення та зменшення впливу різноманітних ризиків, максимального використання всіх наявних та потенційних можливостей. Тобто від ефективної роботи СФЕБ безпосередньо залежатиме успішність та результативність бізнесу.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. На сьогодні питання створення і функціонування системи фінансово-економічної безпеки є надзвичайно актуальними. І саме дослідженню даного аспекту приділяють увагу багато науковців та практиків. Зокрема, приділяється увага й розробленню методик визначення стану безпеки підприємства [1–13].

Постановка завдання. Але оскільки запропоновані науковцями і практиками методи оцінки ефективності безпеки підприємства не передбачають оцінювання саме системи фінансово-економічної безпеки, необхідно розробити окремі показники результативності СФЕБ, що враховуватимуть всі її особливості.

Виклад основного матеріалу. Перш за все ми пропонуємо окремо визначати показники «ефективності створення» та «ефективності функціонування».

Система фінансово-економічної безпеки, запропонована нами для підприємств харчової промисловості, в основному створюється для запобігання загрозам і врахування можливостей, що можуть виникнути в процесі діяльності.

Ураховуючи особливості діяльності системи фінансово-економічної безпеки, варто зауважити, що її створення, а особливо налагодження ефективної діяльності, носить суб'єктивний характер і вимагає тривалого часу, а отже очікувати швидких результатів відразу після реорганізаційних змін, визначення відповідальності, повноважень та обов'язків щодо забезпечення безпеки не можна. Окрім того, для деяких підприємств створення такої системи може вимагати значних матеріальних витрат (будівництво, облаштування окремих приміщень, комп'ютерна техніка, програмне забезпечення, створення інформаційних баз, підготовка кадрів тощо).

Таким чином, ми пропонуємо визначати ефективність створення СФЕБ лише після настання періоду, коли показник «ефективність функціонування» матиме позитивне значення. Основними показниками ефективності створення можуть слугувати показники ефективності інвестицій: чистий приведений дохід, період окупності, індекс доходності (прибутковості), при розрахунку яких, під грошовим потоком розуміється очікуваний ефект від врахування загроз та можливостей, під інвестиціями – витрати на створення СФЕБ.

Очікуваний ефект при обґрунтуванні створення системи фінансово-економічної безпеки необхідно визначати, спираючись на попередню практику не виявлення, неврахування, ігнорування загроз та можливостей, що мали місце у минулому.

Отже, узагальнюючий показник ефективності функціонування СФЕБ має враховувати результати відвернення загроз та використання можливостей.

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

При цьому для визначення ефективності функціонування СФЕБ необхідно використовувати лише поточні витрати на діяльність системи безпеки (враховуючи витрати на здійснення додаткових заходів щодо виявлення та вивчення небезпек, загроз, можливостей). А витрати, що здійснюються для запобігання загрозам та використання можливостей, після прийняття відповідного управлінського рішення щодо їх здійснення враховуються відповідно при визначенні ефектів від загроз та можливостей.

Таким чином, узагальнений показник ефекту від діяльності СФЕБ можна представити як:

$$E = E_s + E_m - B_{СФЕБ} \quad (1)$$

де E – ефект від діяльності системи фінансово-економічної безпеки підприємства, виражений у грошовій формі;

E_s – ефект від здійснених заходів щодо зменшення впливу загроз;

E_m – ефект від здійснених дій щодо використання можливостей в процесі діяльності підприємства;

$B_{СФЕБ}$ – поточні витрати на діяльність системи фінансово-економічної безпеки.

Показник ефективності визначається відношенням ефекту від діяльності системи фінансово-економічної безпеки підприємства до поточних витрат на діяльність системи фінансово-економічної безпеки.

Визначення ефекту від здійснених заходів щодо зменшення впливу загроз має враховувати:

– очікувану шкоду в разі не вживання жодних заходів щодо їх нейтралізації;

– затрати, які здійснюються для відвернення негативного впливу загроз;

– зменшення шкоди завдяки здійсненим заходам;

– прибуток, отриманий в результаті нейтралізації загроз.

Отже, ефект від нейтралізації загроз необхідно розраховувати:

$$E_s = \sum_{i=1}^n (\Delta Ш_i - З_{ni}) \quad (2)$$

де $\Delta Ш_i$ – зменшення шкоди за рахунок здійснених заходів, $i \in \{1, \dots, n\}$;

$З_{ni}$ – затрати, які здійснені для нейтралізації небезпеки;

n – кількість загроз.

Варто зауважити, що до моменту прийняття рішень про здійснення запобіжних заходів необхідно провести попередні розрахунки очікуваної шкоди від реалізації загроз, а також величини зменшення шкоди (та можливо, отримання прибутку). Оскільки при переважанні суми витрат на нейтралізацію збитків над очікуваними позитивними результатами доцільним буде прийняти негативні наслідки без додаткових видатків на неефективні дії щодо усунення впливу загрози.

Окрім того, представлений розрахунок ефекту має містити пояснення щодо загроз, які не були нейтралізовані, а також прибутків, які були отримані в результаті здійснення заходів зі зниження впливу.

Визначення ефекту від здійснених дій щодо використання можливостей у процесі діяльності підприємства має враховувати:

– очікуваний прибуток при використанні можливостей;

– затрати, які здійснюються для використання виявлених можливостей;

– прибуток, отриманий у результаті використання можливостей;

– збиток, отриманий у результаті використання можливостей.

Отже ефект від використання виявлених можливостей необхідно розраховувати:

$$E_m = \sum_{j=1}^m (\Pi_{mj} - З_{mj}) \quad (3)$$

де Π_{mj} – прибуток, отриманий у результаті використання можливості, $j \in \{1, m\}$;

$З_{mj}$ – затрати, які здійснюються для використання виявлених можливостей;

m – кількість можливостей.

Як і по загрозах, перед здійсненням заходів щодо врахування виявлених можливостей необхідно здійснити попередні розрахунки затрат на здійснення дій та порівняти їх вартість з очікуваними прибутками. При переважанні видатків над можливими додатковими надходженнями може бути прийняте рішення про відкладення використання можливості.

Але стосовно можливостей, навіть при переважачій величині витрат на їх використання, доцільно оцінити й інші моменти, що можуть чинити позитивний вплив на діяльність підприємства та добробут його колективу. Такими моментами, навіть при відсутності додаткового прибутку і незначних збитках, можуть бути: збільшення обсягу реалізації продукції (тобто захват ринку, збільшення присутності), створення додаткових робочих місць, збільшення заробітної плати працівників, розширення зв'язків тощо. Представлення розрахунку ефекту від використання можливостей має містити обчислення щодо виявлених, але не використаних можливостей (з поясненням причин), а також невиявлених вчасно можливостей (з поясненням причин).

У разі якщо за певних умов неможливо кількісно оцінити ймовірні збитки від реалізації загроз або прибутки від використання можливостей та величину необхідних ресурсів для здійснення дій, пропонуємо застосування матриці, яка дозволяє провести оцінку за 4-бальною шкалою. Критеріями доцільно обрати:

– при оцінці загроз – ступінь негативного впливу на діяльність підприємства, витрати ресурсів на уникнення впливу загрози;

– при оцінці можливостей – ступінь позитивного впливу на діяльність підприємства, витрати ресурсів на використання можливості.

Отже, при оцінці загроз (рис. 1), якщо співвідношення негативного впливу та затрат на його уникнення визначається як «незадовільно», доцільним буде прийняти вплив даної загрози та погодитись з негативними наслідками.

При оцінці «задовільно» та «добре» доцільним буде передати, хоча б частково, негативний вплив іншим сторонам (наприклад, страховим компаніям, партнерам за домовленістю) або обійти (тобто умисно уникати тих видів діяльності, або дій, що пов'язані з певними типами ризиків).

При оцінці «дуже добре» та «відмінно» здійснення активних превентивних дій буде мати значний ефект. У цьому випадку доцільним може бути: компенсація збитків шляхом домовленості з іншими учасниками діяльності, або отримання додаткових надходжень в інший період (від іншої діяльності); нейтралізація шля-

Ступінь впливу		Ступінь негативного впливу загроз на діяльність підприємства				
		незначний, або неможливо визначити	низький	помірний	високий	
Витрати						
Витрати ресурсів на уникнення загроз	низькі	задовільно	добре	дуже добре	відмінно	нейтралізувати компенсувати
	середні	незадовільно	задовільно	добре	дуже добре	
	високі	незадовільно	незадовільно	задовільно	добре	
			прийняти		обійти передати	

Рисунок 1. Матриця обґрунтування можливих варіантів управління негативними наслідками загроз

Авторська розробка.

Ступінь впливу		Ступінь позитивного впливу можливостей на діяльність підприємства				
		незначний, або неможливо визначити	низький	помірний	високий	
Витрати						
Витрати ресурсів на використання можливостей	низькі	задовільно	добре	дуже добре	відмінно	використати
	середні	незадовільно	задовільно	добре	дуже добре	
	високі	незадовільно	незадовільно	задовільно	добре	
			відкласти		частково використати	

Рисунок 2. Матриця обґрунтування можливих варіантів управління (дій) при використанні можливостей

Авторська розробка.

хом зниження ймовірності настання небажаних подій або шляхом зменшення негативного ефекту, що буде результатом події.

При оцінці можливостей (рис. 2), якщо співвідношення позитивного впливу на діяльність підприємства та витрат ресурсів на використання виявленої можливості визначається як «незадовільно», доцільним буде відкласти використання можливості. Тобто така можливість або не може бути ефективно використана підприємством у своїй діяльності, або потребує більш докладного вивчення та підбору способів використання, або відкладається до моменту підсилення її впливу за рахунок інших факторів.

При оцінці «задовільно» та «добре» варто віднайти спосіб часткового використання виявленої можливості, що дасть достатній ефект при менших витратах.

При оцінці «дуже добре» та «відмінно» – виявлену можливість необхідно обов'язково використати.

Необхідно також зазначити, що запропоновані дії щодо оцінених за відповідним балом як загроз, так і можливостей є досить умовними, оскільки більшість ситуацій, при яких поєднання виявлених можливостей, небезпек, потенцій та ресурсів підприємства є унікальними. Та відповідно до обставин, що складаються, має прийматися рішення щодо здійснення тих чи інших дій відносно виявлених загроз та можливостей.

Організація системи фінансово-економічної безпеки має здійснюватись, орієнтуючись на реальні умови функціонування підприємства із залученням практично всіх підрозділів у межах їхньої компетенції для вирішення питань безпеки.

Висновки

Отже, запропоновані нами показники ефективності СФЕБ дозволять оцінити саме систему безпеки як з боку ефективності вкладених в її створення коштів, так і з боку ефективності роботи щодо захисту підприємства.

Ефективність системи фінансово-економічної безпеки посилиться за умови паралельного функціонування адекватної системи прогнозування, яка дозволила б сформувати механізм попереджувального управління діяльністю підприємства й обмежити негативний вплив господарських ризиків, небезпек та загроз, а також найбільш повно використати виявлені можливості.

Загалом формування системи фінансово-економічної безпеки на підприємствах харчової промисловості покликано забезпечити ефективність прийняття управлінських рішень для досягнення тактичних і стратегічних цілей. Однією з основних умов дієвості запропонованої системи фінансово-економічної безпеки на харчових підприємствах є достатній обсяг вчасної, достовірної, повної, обробленої та «розшифрованої» інформації, що зумовлює необхідність розроблення ефективного інформаційного забезпечення.

Список використаних джерел

1. Довбня С.Б. Діагностика рівня економічної безпеки підприємства / С.Б. Довбня, Н.Ю. Гічова // Фінанси підприємств. – 2008. – №4. – С. 88–97.
 2. Економіка підприємства: підруч. / [Покропивний С.Ф. та ін.]; за ред. С.Ф. Покропивного. – [вид. 2-е, перероб. та доп.]. – К.: КНЕУ, 2000. – 528 с.
 3. Ильяшенко С.Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке / С.Н. Ильяшенко // Актуальные проблемы экономики. – 2003. – №3. – С. 12–19.

4. Іванова Н.В. Оцінка ефективності системи економічної безпеки агропромислових підприємств: дис.. кандидата ек. наук: 08.00.04 / Іванова Н.С. – Запоріжжя, 2011. – 189 с.
 5. Ковальов Д. Економічна безпека підприємства / Д. Ковальов, Т. Сухорукова // Економіка України. – 1998. – №10. – С. 48–52.
 6. Козаченко Г.В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: [монографія] / Козаченко Г.В., Пономарьов В.П., Ляшенко О.М. – К.: Лібра, 2003. – 280 с.
 7. Кравчук О.Я. Діагностика та механізм забезпечення корпоративної безпеки підприємства: [монографія] / О.Я. Кравчук, П.Я. Кравчук. – Луцьк: Надстир'я, 2008. – 256 с.
 8. Мельник Л.Г. Економіка підприємства: [навч. посіб.] / Л.Г. Мельник, О.І. Карінцева. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2003. – 412 с.
 9. Омелянович Л.О. Економічна безпека торговельного підприємства: [монографія] / Л.О. Омелянович, Г.Є. Долматова. – Донецьк: ДонДУЕТ, 2005. – 195 с.
 10. Основы экономической безопасности: підруч. / О.М. Бандурка, В.Є. Духов, К.Я. Петрова, І.М. Червяков. – К.: Вид-во нац. ун-ту внутр. справ, 2003. – 236 с.
 11. Основы экономической безопасности (Государство, регион, предприятие, личность) / [под ред. Е.А. Олейникова]. – М.: ЗАО «Бизнес-школа «Интел-Синтез», 1997. – 288 с.
 12. Скорук О.В. Формування стратегії економічної безпеки підприємств дитячого харчування: дис. канд. ек. наук: 08.00.04 / Скорук О.В. – Луцьк, 2012. – 186 с.
 13. Шутяк Ю.В. Діагностика економічної безпеки підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / Ю.В. Шутяк. – Хмельницький, 2011. – 24 с.

УДК 65.016

Л.С. СЕЛИВЕРСТОВА,

д.е.н., доцент, професор кафедри менеджменту сфери послуг, КНУТД

Реструктуризація як інструмент реформування системи управління підприємством

У статті розглянуто теоретичні підходи до поняття «реструктуризація підприємства», наведено авторське бачення цього поняття. Визначено мету, цілі, критерії реструктуризації сучасних підприємств як засобу подолання кризових явищ та охарактеризовано види реструктуризації.

Ключові слова: реструктуризація, підприємство, кризові явища, процес реструктуризації підприємства.

Л.С. СЕЛИВЕРСТОВА,

д.э.н., доцент, профессор кафедры менеджмента сферы услуг, КНУТД

Реструктуризация как инструмент реформирования системы управления предприятием

В статье рассмотрены теоретические подходы к понятию «реструктуризация предприятия», приведено авторское видение этого понятия. Определены цели, задачи, критерии реструктуризации современных предприятий как средства преодоления кризисных явлений и охарактеризованы виды реструктуризации.

Ключевые слова: реструктуризация, предприятие, кризисные явления, процесс реструктуризации предприятия.

L. SELIVERSTOVA,

professor of management service Kyiv National University of Technologies and Design, Kyiv, associate professor, doctor of economics

Restructuring as an instrument management reform now

In the article theoretical approaches to the concept of "enterprise restructuring" are the author's vision of the concept. Determined goal, objectives, criteria restructuring of modern enterprises as a means of overcoming the crisis and characterized types of restructuring.

Keywords: restructuring, company, crisis, restructuring the company.